

Arany Opus-pályázat, 2013

A Duba Gyula, Tózsér Árpád és Csanda Gábor alkotta pályázati bíráló bizottság a 2013-as Arany Opus-pályázat anyagát áttanulmányozva a következőképpen döntött: az Arany Opus Díjat az idén javasoljuk megosztani, mégpedig:

az **Artéria** jeligéjű, **Futár** c. novella, és a **Flóra** jeligéjű **Virág helyett** c. költemény

szerzője között.

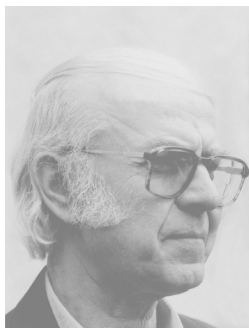
Indoklás

A 2013-as Arany Opus szépirodalmi pályázat anyagában a prózai művek színvonala magasan a versek színvonala fölött van. Költőink mintha kifulladtak volna, témáik elsekélyesedtek, a magánélet kicsinyes dolgaira korlátozódnak, a poétikai eszköztár teljesen szürke, egyenetlen. A beérkezett versanyag mennyiségileg is jóval a prózaanyag alatt marad.

Az általános trendek, úgy tűnik, ide is begyűrűztek: a korábbi posztmodern „versjátékosok” – megérezve a líra iránti kereslet radikális visszaesését – mintha felhagytak volna a versírással, s talán jövendelmzőbb műnemek felé tájékozódnak. A versnek egzisztenciálisan elkötelezett alkotó pedig, úgy látszik, a mi tájainkon kevés terem.

A versmezőnyből egyetlen szöveg emelkedik ki: a „Flóra” jeligével ellátott, *Virág helyett* c. mű. Ez a több részes kompozíció szenttelen leírása egy magzat „halvaszületésének”, s a gondolati részekkel a témát a szerző kicsit az Esmék mai halvaszületésének is a szimbólumává emeli. A tárgyból következő, de a leírások során sikerrel visszatartott érzelmek a záró részben törnek föl, de a fenyegető szentimentalizmusnak itt már nincs sem ideje, sem ereje visszamenőleg hatálytalanítani az erős tárgy- és gondolatlírai részeket.

A prózaanyag differenciált – hozzávetőlegesen három csoportra osztható. A szentimentalizmus itt is jelen van, csak itt „wertheri” regiszterben jelentkezik: az első szövegcsoporthoz „hősei” megcsalt, elhagyott, beteljesületlenül vágyakozó szerelmesek. A második csoport prózáit akár realista iskolának is nevezhetnénk: az „isakallos” jeligéjű (*In vino veritas* című), a „long-white-coffee” jeligéjű (*Apokrif* című), valamint a „sárgarépa” jeligéjű (*Rekviem egy húslevesért* című) írások „hőse” a kallódó, a munka és egzisztencia nélkül maradt,

vegetáló ember. Ezeket az írásokat a témájuk és stílusuk a Tar Sándor-féle új nyomorrealizmushoz közelíti. (Zárójelben jegyzem meg, hogy a *Rekviem egy húslevesért* c. novellát akár díjazni is lehetett volna, vitatkozott is róla a zsűri eleget, kár, hogy több díjat, mint kettőt, nem lehetett kiosztani.) S végül a prózai írások harmadik csoportjába a kevésbé hagyományos, kísérletező, a nyelvet az epikai helyzetekkel együtt alakító, a jelentéseket inkább elhallgató, mint kimondó „nyitott műveket” sorolhatjuk.

Ez utóbbiak közül a legkidolgozottabbnak, a legérettebbnek az „artéria” jelígejű (*Futár* című) munka, valamint a „Pepecseli Hümér” jelígejű (*Tor* című) írás tűnt.

A *Torról* el kell mondani, hogy frenetikus erejű nyelvkezelésével, a nyelvi regiszterekbe kódolt gazdag szociográfiai anyaggal a zsűri mindhárom tagját meghódította, kár, hogy támadható gyengéje is nem egy van (teljesen indokolatlan például, hogy miért a „tor” szenvedő alanya, a „disznó” beszél el a történetet, s hogy ez a „disznó” hogyan beszélhet úgy, mint egy professzor, továbbá nincs megoldva a rengeteg idegen – szlovák, cseh, cigány – nyelvű szöveg olvasó általi értelmezhetősége sem), s így végül is elálltunk a díjazásától.

S végül az Arany Opus másik díjazottjáról.

Ezt a nyomott hangulatú novellát, rövid történetet egy Hemingway-tanítvány írta Kafka tollával. Központi figurája egy furgonos futár, akiről csak sejthetjük, hogy veszedelmes árut (talán drogot!) szállít, kézbesít. Két rendőr megállítja, félre állnak, tanakodnak. *„A futár fázni kezdett, és aggasztotta a mozdulatlanság. Hangokat hallott, amelyek nem lehettek valódiak: rőfögésszerű neszeket és szófoszlányokat hátulról, a rendőrautó irányából. Belekeveredett, zivatar, lecsukat, perel, artéria.”* S azután is csupa váratlan és vészjósló dolog történik a novellában (*„sűrű erdő húzódott mellettük, és egyfolytában neszezett odabent valami”, az egyik rendőr „benyúlt a szájába, és kivett belőle valamit, a futár megesküdtött volna, hogy egy apró színes énekesmadár az”, „...érezte, hogy koszos izzadságcseppek szaladnak végig a nyakán, amelyekbe mintha rosszul végződő történetek lettek volna bezárva” stb.*), ezekre a furcsa jelenésekre az elbeszélő nem ad magyarázatot. Nyilvánvaló, hogy a futár fél, csak nem tudni, mitől. S a sejtelmes, megmagyarázhatatlan dolgok sora folytatódik. A főhős hazaér, a felesége kijön eléje, s neki (a futárnak) pontosan az jut eszébe, amit akkor gondolt, mikor a rendőrök megállították: *„...ha rajta múlik, nem nyitja ki az ajtót, és nem enged le az ablakot”.*

Az események két síkon zajlanak: az első sík a külső történéseké, ezek száraz, kopogós közlések, dialógusok, szófukar Hemingway-stílusban; a másik sík hidegjelős, de egzakt pontosságú reflexiókat közvetít, ezek a lélek, a tudat karkai történései.

A mű egésze pedig a félelem, az egzisztenciális szorongás mesterei megjelenítése.

Mindkét munka méltó az Arany Opus eddigi tekintélyéhez, s jócskán hozzá is tesznek ehhez a tekintélyhez.

Tózsér Árpád

Alap 1–12: Bazaltkő lenyomatok, kétezres évek.